

ר' יצחק בן שמואל מתגלה לר' זושא

פעם למד הרב הקדוש בגמרא חולין דף זיין [עמוד א] המימרא דר' פנחס בן יאיר "הוה קאזיל לפדיון שבויים". שמע ר' נפק לאפיי [יצא לפניו] אמר: "רצונך סעוד אצלי" כו' אמר: "כמדומה אתה שמוך הנאה מישראל אני. ישראל קדושים הם. יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה וכתוב "אל תלחם [את] לחם רע עין" [משלי כג, ו] כו'. ולכאורה המאמר הזה הוא פלא, ובשלמא מי שרוצה ואין לו יתכן שיקרא בשם 'קדוש' כי לבו שלם במצות הבורא רק שאין לא [צ"ל: לו]. אבל מי שיש לו ואינו רוצה, איך יכונה בשם 'קדוש'? כי ידוע ש'קדוש' הוא מדרגה גבוהה, ומה גם שהוא בעצמו קרא אותי בשם "רע עין", ואיך יתכן מי שנקרא בשם 'רע' יקרא ג"כ [גם כן] בשם 'קדוש' באומרו "ישראל קדושים" לשון רבים על שניהם. וגם המהרש"א [1] נדחק בזה, וגם התוספות הרגיש בזה וז"ל [וזה לשונו]: "ויש שיש לו ואינו רוצה ואפ"ה [ואפילו הכי] איקרו 'קדושים' שמזמן את חבריו לאכול אצלו מפני הבושת."

פעם למד הרב הקדוש בגמרא חולין דף זיין המימרא דר' פנחס בן יאיר היה קאזיל לפדיון שבויים. שמע ר' נפק לאפיי אמר: "רצונך סעוד אצלי" כו' אמר: "כמדומה אתה שמוך הנאה מישראל אני. ישראל קדושים הם. יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה וכתוב "אל תלחם [את] לחם רע עין" [משלי כג, ו] כו'. ולכאורה המאמר הזה הוא פלא, ובשלמא מי שרוצה ואין לו יתכן שיקרא בשם 'קדוש' כי לבו שלם במצות הבורא רק שאין לא [צ"ל: לו]. אבל מי שיש לו ואינו רוצה, איך יכונה בשם 'קדוש'? כי ידוע ש'קדוש' הוא מדרגה גבוהה, ומה גם שהוא בעצמו קרא אותי בשם "רע עין", ואיך יתכן מי שנקרא בשם 'רע' יקרא ג"כ [גם כן] בשם 'קדוש' באומרו "ישראל קדושים" לשון רבים על שניהם. וגם המהרש"א [1] נדחק בזה, וגם התוספות הרגיש בזה וז"ל [וזה לשונו]: "ויש שיש לו ואינו רוצה ואפ"ה [ואפילו הכי] איקרו 'קדושים' שמזמן את חבריו לאכול אצלו מפני הבושת."

עכ"ל [עד כאן לשונו]. והרב הקדוש ר' זוסע כשלמד זה התוספות בכה בכי רבה למה איני [אינו] ידוע לו כונת התוספות, כי גם אחר דברי התוס' [התוספות] הקושי [הקושיה] במקומה, כי איך יקרא בשם 'קדוש' מאחר שאינו נותן רק מצד הבושה ואין לבו כלל לשמים. ועוד לשון התוספות אינו מדויק כלל באומרו "אפ"ה [ואפילו הכי], אפילו כן] איקרו 'קדושים' לשון רבים, שמזמן את חבריו לשון יחיד וד"ל [ודי למבין] ואחר רוב בכיתו בא אליו הר"י [ר' יצחק בן שמואל] מבעלי תוספות בחזיון לילה ואמר לו: "בני, אל תבכה יותר. אני אגלה לך כנתי בזה. כי הנה ידוע שכל מצוה שישאל עושה בורא מלאך, והמלאך יש לו גוף ונפש. הגוף הוא מב' יסודות רוחניים, אש ורוח, כמ"ש [כמו שכתוב] "עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט". [תהלים קד, ד] הנה מן השם עשיית המצוה נברא גוף המלאך ומהכוונת המצוה נברא נפש המלאך. והנה מי שרוצה ואין לו אין יכול לברא רק נפש המלאך, ומי שיש לו ואין רוצה רק מזמנו מפני הבושת הנה המעש' [המעשה] עשה בשלימות רק בלי שום כוונה לשמים לכן אינו יכול לברוא רק גוף המלאך. אך הנה ידוע שכל ישראל ערבים זה בזה היינו שכל ישראל הם בתערובות חזקה, שהם כולם כאיש אחד חברים כמ"ש [כמו שכתוב] "זאת קומתך דמתה לתמר" [שיר השירים ז, ח] וכמו אדם אחד שעושה מצוה כלי המעש' [המעשה] שלו בוראים גוף המלאך וכלי הלב והמוח בכוונתו בוראים נפש המלאך. כן הוא מי שיש לו ואינו רוצה ואפ"ה [ואפילו הכי] מזמן כו', הנה הוא רק בכלי המעש' [המעשה] ברא גוף המלאך ומי שרוצה ואין לו ברא נפש המלאך. ואין כוונת ר' פנחס בן יאיר שכל א' [אחד] נק' [נקרא] 'קדוש', שאף מי שרוצה ואין לו לא נק' [נקרא] 'קדוש' כי לא פעל כלום ברצונו ונחסר לו המעש' [המעשה] שזהו העיקר, כמ"ש [כמו שכתוב] "כי זה כל האדם", [קהלת יב, יג] ולא נשלם רצון הבורא בכוונתו כלל רק בשיתוף המעש' [המעשה] ממי שאינו רוצה, ובאמצעות שניהם נברא המלאך משלם [מושלם] בגוף ונפש. ושפיר מדוקדק לשון "ואפ"ה איקרו 'קדושים' לשון רבים. ולא אמרו נקרא 'קדוש' לשון יחיד כמי שאמר שמזמן לשון יחיד, כי כוונתו בזה שמזמן את חבריו משלים גוף המלאך ונשלם בגוף ונפש, ולכן שניהם ביחד נקראו קדושים, אבל לא כל אחד בפני עצמו. ובהו יובן מאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה". והל"ל [והיה לו לומר] כאלו עשה. מהו לשון מצרפה? אך כוונתם שהעושה בלי כוונה נחסר נפש המלאך מצרף הקב"ה הכוונה ממי שרוצה ואין לו להמעשה ממי שיש לו ואינו רוצה והמעשה הוא רק מפני הבושה ובאמצעות שניהם נברא גוף ונפש המלאך. ואחר החזיון

הזה אמר הרב הקדוש בדרך דרש ג"כ [גם כן] באופן זה שזהו כוונת הפייט [הפייטן] "והוא באחד ומי ישיבנו, ונפשו אותה ויעש" [איוב כג, יג] "נורא וקדוש". [התוספת 'נורא וקדוש' מופיעה בפיוט מאוחר לראש השנה] כי ידוע מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] "גדול העונה אמן מהמברך", [תלמוד בבלי מסכת

הזה אמר הרב הקדוש בדרך דרש ג"כ באופן זה שזהו כוונת הפייט והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש נורא וקדוש כי ידוע מארז"ל גדול העונה אמן והמברך כי המברך צפה ובעקיות שפתיו הוה מעשה ומחשבה נברא רק בוף המלאך בלי חיות והעו"י אמן כו' הוא הטובי והחיות של הברכי' נברא נפש המלאך שהוא העיקר אך זהו כשיש זולתו בעת הברכה אבל אם הוא ביחיד ואין מי שיענה אמן נחסר נפש המלאך אבל באמת כונת הברכי' ברעו"ת דליבא הוא ג"כ כמו האמן לברוא נפש המלאך וזהו כונת הפייט והיא באחד פי' בעת ברכתו ומי ישיבנו פי' ואין מי שישבנו אמן א"כ נחסר נפש המלאך וחירוץ הפייט ינפשו אותה כונתו הוא השתוקקת הנפש בברכתו ויעש נורא וקדוש היינו הוא צורא ג"כ המלאך בשלימות הנקי' נורא על שם הגוף וקדוש הוא נפש המלאך בכוונת הברכי' כשאין מי שישבנו אמן :

ברכות, דף נג, עמוד ב] כי המברך בפה ובעקיות שפתיו הוה מעשה, ומהמעשה נברא רק גוף המלאך בלי חיות. והעונה אמן כו' הוא הכוונה והחיות של הברכי' [הברכה] נברא נפש המלאך שהוא העיקר. אך זהו כשיש זולתו בעת הברכה אבל אם הוא ביחיד ואין מי שיענה אמן נחסר נפש המלאך. אבל באמת כונת הברכי' [הברכה] ברעו"ת דליבא [ברצון הלב] הוא ג"כ [גם כן] כמו האמן לברוא נפש המלאך. וזהו כונת הפייט "והוא באחד". פי' [פירוש] בעת ברכתו ומי ישיבנו. פי' [פירוש] ואין מי שישבנו אמן, א"כ [אם כן] נפסד נפש המלאך. ותירוץ הפייטן "ונפשו אותה" כוונתו הוא השתוקקות הנפש בברכתו. "ויעש נורא וקדוש" היינו הוא בורא ג"כ [גם כן] המלאך בשלימות הנקי' [הנקרא] 'נורא' על שם הגוף ו'קדוש' הוא נפש המלאך בכוונת הברכי' [הברכה] כשאין מי שישבנו אמן: